

HERVORMING VAN HET BELGISCH
WETBOEK VAN VENNOOTSCHAPPEN:

COÖPERATIES VERDIENEN EEN EIGEN WETBOEK

STANDPUNT VAN FEBECOOP

INHOUD

Inleiding	3
1. Antecedenten	4
1.1. Definitie en criteria van de coöperatieve vennootschap in het huidige Belgische recht	4
1.2. De hervorming van het vennootschapsrecht zoals voorgesteld door minister van Justitie Koen Geens: Voorontwerp van wet tot invoering van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen, en houdende diverse bepalingen	6
1.3. De coöperatieve vennootschap in het voorontwerp	7
2. Kritische bedenkingen over de huidige wetgeving en het voorontwerp vanuit een coöperatief standpunt	9
2.1. Het coöperatief standpunt	9
2.2. Kritiek op de huidige wetgeving.....	10
2.3. Kritiek op het voorontwerp.....	10
3. Formulering van een alternatief voorstel voor de ontwikkeling van het coöperatief model: Inhoud van boek 6 over de coöperatieve vennootschappen en van boek 8 over de erkenningen.....	12
3.1. Een expliciete verwijzing naar de identiteit, de waarden en de coöperatieve principes zoals bepaald door de ICA	12
3.2. Een inclusieve definitie van de coöperatie	13
3.3. Integratie van de coöperatieve regels in de wet.....	14
3.4. Rol van de Nationale Raad voor de Coöperatie (NRC) en instellen van drie erkenningen:	15
3.4.1. Rol van de Nationale Raad voor de Coöperatie (NRC)	15
3.4.2. De erkenning van de coöperatieve vennootschap als sociale onderneming	15
3.4.3. De erkende coöperatieve vennootschap van geassocieerde werknemers	16
3.4.4. De coöperatieve landbouwvennootschap	16

INLEIDING

Deze nota wil de Belgische actoren die bezig zijn met de promotie en ontwikkeling van het coöperatief model zoals internationaal vastgelegd (*Verklaring over de coöperatieve identiteit* door de Internationale Coöperatieve Alliantie-1995), en die in de herziening van het Wetboek van Vennootschappen, voorgelegd door minister Geens, een unieke kans zien om tot een coöperatieve rechtsvorm te komen die beter past bij de eigenheid van dit model en de ontwikkeling ervan beter kan bevorderen, een gemeenschappelijk standpunt laten innemen.

1. ANTECEDENTEN

1.1. DEFINITIE EN CRITERIA VAN DE COÖPERATIEVE VENNOOTSCHAP IN HET HUIDIGE BELGISCHE RECHT

De eerste Belgische wetgeving over de coöperatieve vennootschappen dateert van 1873, toen de wetgever besliste om de wetgeving op handelsvennootschappen te hervormen (voordien viel dat onder de Franse handelswet van 1808). Het gaat om de wet van 18.05.1873, die in de waaier van vennootschappen ook een plaats geeft aan de coöperatieve vennootschap.

In deze eerste Belgische wetgeving over coöperaties staan twee bijzonderheden. Ten eerste behoort de coöperatieve vennootschap tot de handelsvennootschappen. Ten tweede herneemt de wet de coöperatieve principes slechts gedeeltelijk; ze legt op dat vlak dus heel weinig beperkingen op.

De wet van 1873 definieert de coöperatieve vennootschap als volgt: *“De coöperatieve vennootschap is een vennootschap die samengesteld is uit een veranderlijk aantal vennoten met een veranderlijke inbreng en waarvan de aandelen niet aan derden overgedragen kunnen worden.”* De wet bevat dus slechts twee elementen die eigen zijn aan coöperaties:

- de variabele aard van de vennoten en het kapitaal, dat voortvloeit uit het *open deur*-principe (vrije toetreding en uittreding);
- het persoonsgebonden karakter van de aandelen en hun niet-overdraagbaarheid aan derden weerspiegelen het feit dat coöperatieve vennootschappen geen kapitaalvennootschappen maar personenvennootschappen zijn, zelfs indien ze in hun geheel of gedeeltelijk uit rechtspersonen bestaan.

Ondanks de verschillende aanpassingen aan het vennootschapsrecht is die definitie tot op vandaag dezelfde gebleven, ook toen de wetgever de handelsvennootschappen volledig herzag en een *Wetboek van Vennootschappen* (wet van 7 mei 1999) invoerde dat tot op vandaag de geldende wet is.

Door die bijzonderheid in de Belgische wetgeving over de coöperaties hebben talloze ondernemers, voor allerhande meer of minder bonafide redenen, de coöperatieve rechtsvorm aangenomen om hun bedrijfsproject te realiseren, terwijl ze nooit de intentie hadden om de coöperatieve waarden en principes in dat project te integreren.

Al 140 jaar wordt aangeklaagd dat talloze ondernemingen de coöperatieve rechtsvorm hebben aangenomen zonder dat ze een band hebben met de coöperatieve principes, wat logischerwijze leidt een groot aantal ‘oneigenlijke coöperaties’ in tegenstelling tot ‘de echte coöperaties’. Deze labels maken de verwarring alleen maar groter, want de ‘valse coöperaties’ zijn in realiteit eigenlijk ‘echte coöperaties’ op wettelijk vlak ... Bovendien hebben de oprichters van deze vennootschappen vaak allermist laakbare intenties en vaak zijn ze zelfs te goeder trouw. Want ze kiezen de coöperatieve rechtsvorm omwille van de twee kenmerken die door de wet zijn weerhouden, namelijk het nominatieve karakter van de aandelen en de niet-overdraagbaarheid ervan aan derden, en de variabele aard van de vennoten en het kapitaal, die in de huidige bvba niet mogelijk is.

Er zijn dus een paar tienduizend gevallen met een oprechte keuze voor de coöperatieve rechtsvorm, maar zonder de intentie om een onderneming op te richten die aansluit bij de coöperatieve principes zoals door de ICA geformuleerd en algemeen aanvaard. Vóór 1935 en de opname van de bvba (besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid) in de waaier van vennootschappen zal dat door veel kmo's op die manier aangenomen zijn. Vandaag kiezen vrije beroepen (advocaten, architecten enz.) voor de coöperatieve rechtsvorm omdat het de enige manier is om een vennootschap op te richten met nominale aandelen en een variabel kapitaal.

Er bestaat echter een plaats waar 'echte' coöperaties elkaar desgewenst kunnen ontmoeten: de Nationale Raad voor de Coöperatie. Wanneer en waarom werd de raad opgericht? In de periode onmiddellijk na Wereldoorlog II wilde de wetgever de economie reorganiseren en een kader voor economisch en sociaal overleg creëren. Zo werden toen onder meer de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, de Nationale Arbeidsraad, de Hogere Raad voor de Middenstand opgericht. In die context dienden verscheidene afgevaardigden op 15 december 1948 een wetsvoorstel in "*voor de oprichting van een Nationale Raad voor de Coöperatie*". Hun doel: de coöperatie een plaats geven in de advies- en overlegstructuren. Dat voorstel leidde een paar jaar later tot de oprichting van de Nationale Raad voor de Coöperatie door de wet van 20 juli 1955. Welke coöperaties konden deel uitmaken van deze nieuwe raad? Waarop de kwestie van het onderscheid tussen 'echte' en 'valse' coöperaties weer opdook ... Om dat probleem op te lossen, verwijst de wet naar een Koninklijk Besluit voor de totstandbrenging van een erkenningsprocedure: het *K.B. van 08.01.1962 tot vaststelling van de voorwaarden tot erkenning van de nationale groeperingen van coöperatieve vennootschappen en van de coöperatieve vennootschappen*¹. De erkenningsvoorwaarden zijn sterk geïnspireerd door de coöperatieve authenticiteit (ICA-principes). De coöperatieve principes zouden dus 'via een achterpoortje' in de Belgische wetgeving worden opgenomen, zij in het kader van een ander wetgevend initiatief.

Ook de introductie van de *vennootschap met sociaal oogmerk* door de wet van 13 april 1995 is belangrijk. Alle vormen van handelsvennootschappen kunnen de kwalificatie 'vennootschap met sociaal oogmerk' aannemen zolang hun statuten voldoen aan een bepaald aantal vereisten die deels de coöperatieve principes overlappen.

Ten slotte worden de coöperatieve principes in niet geringe mate opgenomen in het statuut van de Europese coöperatieve vennootschap, door een verordening van 22 juli 2003 die integraal deel uitmaakt van de Belgische wet.

¹ Zie voorwaarden in bijlage 1

1.2. DE HERVORMING VAN HET VENNOOTSCHAPSRECHT ZOALS VOORGESTELD DOOR MINISTER VAN JUSTITIE KOEN GEENS: VOORONTWERP VAN WET TOT INVOERING VAN HET WETBOEK VAN VENNOOTSCHAPPEN EN VERENIGINGEN, EN HOUDENDE DIVERSE BEPALINGEN

De wens van minister Geens om het vennootschapsrecht te hervormen, vloeit voort uit een oordeel over de huidige wetgeving (zie toelichting) dat bepaalt dat *“het Belgische vennootschapsrecht van vandaag niet langer voldoet aan de noden van een modern ondernemingsklimaat”*; *“zo is de wetgeving onvoldoende evenwichtig: op sommige punten is ze sterk verouderd, op andere punten is ze strenger dan wat in andere landen of op Europees vlak mogelijk is”*; *“het huidige vennootschapsrecht is bovendien complex en onsamenhangend”*. De minister is dus van mening dat een grondige hervorming noodzakelijk is.

De hervorming steunt voornamelijk op de voorstellen van het Belgisch Centrum voor Vennootschapsrecht en zijn rapport *“De modernisering van het vennootschapsrecht”* uit 2014. De voorstellen van het centrum werden opgenomen in een strategische nota die overgedragen werd aan de minister van Justitie in juli 2015. De nota werd voorgelegd aan de Commissie voor Handels- en Economisch Recht van de Kamer van Volksvertegenwoordigers op 6 oktober 2015. Vervolgens werd een expertengroep opgericht. Het resultaat van hun werk is het *voorontwerp van wet tot invoering van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen, en houdende diverse bepalingen* (hierna ‘het voorontwerp’ genoemd). Het voorontwerp werd in de ministerraad van juli 2017 goedgekeurd en vervolgens voorgelegd aan de Raad van State, die hierover naar verwachting haar advies in oktober 2017 zal uitbrengen.

Het voorontwerp is erop gericht om het vennootschapsrecht te moderniseren volgens drie richtlijnen:

1. een doorgedreven vereenvoudiging,
2. kiezen voor meer aanvullend recht en flexibilisering,
3. een aanpassing aan de Europese evoluties en nieuwe tendensen zoals ‘mobielere’ vennootschappen.

De vereenvoudiging zit voornamelijk in twee kenmerken van de nieuwe wet die voor ons van groot belang zijn:

- Een nieuwe tweedeling tussen het vennootschapsrecht en het verenigingsrecht, voortaan geïntegreerd in één wetboek.
- Een drastische beperking van het aantal vennootschapsvormen.

Eerste kenmerk: het voorstel om het onderscheid tussen verenigingen en stichtingen enerzijds en vennootschappen anderzijds, niet meer te maken volgens de activiteiten die ze mogen uitoefenen, maar enkel volgens hoe ze hun winst mogen besteden. De toelichting zegt daarover: *“Er wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen vennootschappen, verenigingen en stichtingen wat toegelaten activiteiten betreft. Verenigingen en stichtingen worden voortaan ondernemingen en zullen, als zij dat wensen, zoals vennootschappen winstgevendende activiteiten mogen uitoefenen. In tegenstelling tot vennootschappen waar de verrijking van de vennoten het centraal punt blijft, worden verenigingen en stichtingen wel blijvend onderworpen aan een streng winstuitkeringsverbod: zij moeten hun winsten*

bestemmen voor hun ideëel doel zonder mogelijkheid tot uitkering.” De *verrijking van de aandeelhouders* vormt dus het centrale punt dat vennootschappen kenmerkt.

Tweede kenmerk: de beperking van het aantal vennootschapsvormen. Door de sterke wil om te vereenvoudigen was het in eerste instantie de bedoeling om de coöperatieve vennootschap gewoonweg af te schaffen. Minister Geens heeft zijn voornemen weliswaar herzien, maar zoals we verder zullen vaststellen, heeft deze oorspronkelijke beslissing een grote impact op het huidige voorontwerp: de coöperatieve vennootschap is zeker veiliggesteld, maar in realiteit is ze slechts een variëteit, met een nauwelijks waarneembaar onderscheid met de besloten vennootschap.

1.3. DE COÖPERATIEVE VENNOOTSCHAP IN HET VOORONTWERP

Het Wetboek is opgedeeld in vijf delen. Het eerste deel (boeken 1 tot en met 3) bevat algemene bepalingen die zowel op vennootschappen als op verenigingen en stichtingen van toepassing zijn. Het tweede deel (boeken 4 tot en met 8) omvat specifieke voorschriften voor vennootschappen. Het derde deel (boeken 9 tot en met 11) is gericht op verenigingen en stichtingen. Het vierde deel behandelt de herstructurering en de omzetting. Het vijfde deel ten slotte omvat de Europese rechtsvormen en zal in een latere fase aan het project worden toegevoegd.

Het zesde boek behandelt de coöperatieve vennootschappen. Het bevat 13 artikels, waaronder artikel 6:3 § 1 dat het volgende bepaalt: “De bepalingen over de besloten vennootschap zijn van toepassing op de coöperatieve vennootschap, tenzij in zoverre zij in dit boek uitdrukkelijk worden uitgesloten dan wel dat er in dit boek van wordt afgeweken”.

Het vijfde boek, dat gewijd is aan de besloten vennootschappen, bevat 136 artikels waaruit een selectie moet worden gemaakt om de wetgeving rond coöperatieve vennootschappen te reconstrueren.

Wat bevatten de 13 artikels over de coöperatieve vennootschappen, behalve de verwijzing naar de bepalingen met betrekking tot de besloten vennootschap? De volgende elementen:

- Een definitie van de coöperatieve vennootschap met inbegrip van de mogelijkheid tot diverse erkenningen (Art. 6:1);
- De vereiste dat er minstens drie personen nodig zijn om een coöperatieve vennootschap op te richten (Art. 6:4);
- Een bepaling die stelt dat de aandelen van een coöperatieve vennootschap niet verhandeld mogen worden op een gereglementeerde markt (Art. 6:2);
- Een reeks bepalingen (Art. 6:6 à 6:12) die de toetreding, uittreding, uitsluiting van vennoten regelen, net als de overdracht van aandelen.
- Een bepaling die stelt dat een coöperatieve vennootschap haar eigen aandelen niet mag inkopen of in pand nemen (Art. 6:5);
- Een bepaling over de te leveren documenten aan de leden tijdens een algemene vergadering en de vereiste meerderheid voor beslissingen op die vergadering (Art. 6:3 § 1, 1e en 2e lid);
- De mogelijkheid om een intern reglement op te stellen (Art. 6:3 § 1, 3e lid);

- Een bepaling die de ondernemingsrechtbank toestaat om (op vraag van een aandeelhouder, een belanghebbende derde of het openbaar ministerie) de ontbinding uit te spreken van een coöperatieve vennootschap die niet meer aan de vereisten van de definitie in artikel 6:1 voldoet (Art. 6:13).

Artikel 6:1 bevat de definitie van de coöperatieve vennootschap en luidt als volgt:

Art. 6:1. § 1. De coöperatieve vennootschap heeft tot voornaamste doel aan de behoeften van haar aandeelhouders te voldoen en/of hun economische en sociale activiteiten te ontwikkelen, onder meer door met haar aandeelhouders overeenkomsten te sluiten over de levering van goederen, het verrichten van diensten of de uitvoering van werken in het kader van de activiteit die de coöperatieve vennootschap uitoefent of laat uitoefenen. De coöperatieve vennootschap kan tevens tot doel hebben aan de behoeften van haar aandeelhouders te voldoen en/of hun economische en/of sociale activiteiten te bevorderen middels een deelneming in één of meer andere vennootschappen. De statuten kunnen bepalen dat derden die geen aandeelhouders van de vennootschap zijn, voordeel uit haar werkzaamheden kunnen trekken of aan haar werkzaamheden mogen deelnemen. De hoedanigheid van aandeelhouder kan zonder statutenwijziging worden verkregen en de aandeelhouders kunnen, binnen de door de statuten bepaalde grenzen, ten laste van het vennootschapsvermogen uittreden en uit de vennootschap worden uitgesloten.

§ 2. Een coöperatieve vennootschap kan worden erkend overeenkomstig artikel 8:1 als een landbouwonderneming, overeenkomstig artikel 8:3 als een erkende coöperatieve vennootschap en overeenkomstig artikel 8:4 als een sociale onderneming.

2. KRITISCHE BEDENKINGEN OVER DE HUIDIGE WETGEVING EN HET VOORONTWERP VANUIT EEN COÖPERATIEF STANDPUNT

2.1. HET COÖPERATIEF STANDPUNT

Vanuit coöperatief standpunt moet de wetgeving over coöperatieve vennootschappen de coöperatieve principes en subprincipes bekrachtigen zoals ze internationaal erkend zijn. Het internationale coöperatief model wordt beschreven, gedocumenteerd en wereldkundig gemaakt door de werken en publicaties van de Internationale Coöperatieve Alliantie (ICA), in het bijzonder in de *Verklaring over de coöperatieve identiteit* die in 1955 door de ICA werd aangenomen en gepubliceerd (deze verklaring geeft de definitie weer van de coöperatie, stelt de waarden ervan op, zet de ethische bakens uit en bepaalt de principes die tevens ook regels zijn) en in de *Oriënterende nota's voor de coöperatieve principes* die in 2015 door de ICA werden gepubliceerd.²

Zowel de Internationale Arbeidsorganisatie als de Organisatie van de Verenigde Naties hebben hun lidstaten, hetzij in een resolutie (Resolutie van de Verenigde Naties van 18 december 2009), hetzij in een aanbeveling (Aanbeveling nr. 193 (2002)) verzocht om een wetgeving over de coöperaties op te stellen die conform is met de *Verklaring over de coöperatieve identiteit* van de ICA.

Niet alle coöperatieve principes kunnen echter omgezet worden in rechtsregels die voor elke coöperatie identiek zijn. Bepaalde principes moeten effectief opgenomen worden in de wettelijke verplichtingen voor alle coöperatieve vennootschappen. Andere horen eerder thuis in de statuten en/of de governance regels van coöperatieve vennootschappen (met name het 5e, 6e en 7e principe zoals bepaald door de ICA).

Enkel de elementen die technische verplichtingen vormen of technische beschermingsmaatregelen die het risico op afwijkingen voorkomen, met name op de rol van het kapitaal en eigen vermogen in de coöperatie, zouden in de wet opgenomen moeten worden. De principes die omgezet zouden moeten worden in wettelijke verplichtingen zijn dus de principes die cruciaal zijn voor het behoud van het fundamentele model en die technisch omgezet kunnen worden in een rechtsnorm. De twee voorwaarden zijn noodzakelijk (voor bepaalde – zelfs cruciale – principes zou het heel moeilijk zijn ze op te nemen in een exacte rechtsregel die over heel de lijn geldig is en precies genoeg is om overtredingen te sanctioneren). Het gaat hier om de regels uit het 1e, 2e en 3e coöperatieve principe zoals bepaald door de ICA. Deze regels moeten omgezet worden in wetten, hoewel een zekere vorm van flexibiliteit voorzien kan worden. In realiteit volstaat het, *grosso modo*, om de criteria om te zetten die momenteel nageleefd moeten worden voor de erkenning voor de Nationale Raad voor de Coöperatie in overeenstemming met het Koninklijk Besluit van 8 januari 1962.

² De Verklaring is terug te vinden in de bijlage.

2.2. KRITIEK OP DE HUIDIGE WETGEVING

Zoals eerder al vermeld, voldoet de huidige wetgeving niet meer. De erkenning door de Nationale Raad voor de Coöperatie kent weliswaar het 'label' van een authentieke coöperatie toe, maar die indirecte oplossing volstaat niet. De taak van de NRC zou erin moeten bestaan om de coöperatie een vertegenwoordiging te geven, een plaats waar overlegd kan worden en van waaruit officieel advies gegeven kan worden. Dat is ook de reden waarom de raad oorspronkelijk werd opgericht. Het zou geen instantie mogen zijn die louter labels toekent. Integendeel, de NRC zou een auditinstantie moeten worden voor een goede coöperatieve governance, wat nu al een streven is sinds de aanpassing van het KB van 8 januari 1962 door het KB van 17 mei 2016 dat bepaalt (artikel 1 § 7 van het KB van 08.01.1962 aangepast) dat "de bestuurders jaarlijks een speciaal rapport opmaken over de manier waarop de vennootschap de erkenningsvoorwaarden tracht te realiseren, ...".

We komen later terug op de kwestie van de erkenningen.

2.3. KRITIEK OP HET VOORONTWERP

Zoals het nu is, weerspiegelt het voorontwerp niet de essentiële ethische kenmerken van de coöperaties zoals internationaal bepaald.

Het enige positieve punt in het voorontwerp is dat de besloten vennootschap vrij de omvang van de rechten die aan een bepaalde inbreng worden gekoppeld kan bepalen en de overdracht van aandelen vrij kan worden geregeld. Dat zorgt ervoor dat beroepsverenigingen (van advocaten, architecten enz.) die een vennootschap met nominale aandelen en een variabel kapitaal willen oprichten, de besloten vennootschap als rechtsvorm kunnen kiezen. Op dit moment zijn die beroepsverenigingen verplicht om te kiezen voor de coöperatie.

Die nieuwe bepalingen van het vijfde boek over de besloten vennootschap, maken de weg vrij voor een diepgaande hervorming van de wetgeving over coöperatieve vennootschappen

Daar komt echter niets van in huis. De manier waarop de teksten momenteel zijn opgesteld, roept de vraag op of de coöperatie technisch gezien noodzakelijk is in de reeks van mogelijke vennootschapsvormen: wat is, technisch gezien, het verschil tussen een besloten vennootschap met variabel kapitaal en een coöperatieve vennootschap? Dat verschil is, op zijn minst gezegd, onduidelijk in het wetsontwerp.

Men kan zelfs stellen dat het voorstel een grote stap achteruit is ten opzichte van de huidige wetgeving, aangezien enkele vanuit coöperatief standpunt ongewenste mogelijkheden uitgebreid worden (zo kunnen bijvoorbeeld coöperatieve vennootschappen aandelen zonder stemrecht uitgeven, converteerbare obligaties en inschrijvingsrechten, en het lijkt zelfs mogelijk om certificaten met betrekking tot die aandelen uit te geven).

De moeilijkheden beginnen vanaf het eerste artikel van het zesde boek over de definitie en de erkenningen. De voorgestelde definitie zorgt voor meerdere problemen. Op bepaalde punten is ze te beperkend, in het bijzonder met betrekking tot coöperaties van de tweede graad of bepaalde

coöperatieve burgerinitiatieven. De kwestie van de definitie is cruciaal: als het uitgangspunt al verkeerd is, zal de rest door die principiefout worden aangetast.

Naast de kwestie van de definitie, brengt het de analyse van boeken 5 en 6 van het voorontwerp twee problemen aan het licht.

Een eerste probleem is zeer fundamenteel, namelijk het verwijzingsstelsel naar de Besloten Vennootschap, dat vaak niet opportuun is. Een coöperatieve vennootschap is geen variëteit van de besloten vennootschap, verre van. Dat is in de eerste plaats uiteraard het geval op het vlak van principes en waarden, aangezien coöperaties hier heel specifiek in zijn. En ook praktisch gezien zijn er grote verschillen. Vele coöperaties zijn grote structuren met veel leden (soms zelfs tien- of honderdduizenden). De werking baseren op besloten vennootschappen (vaak kmo's) is in veel gevallen geen goed idee. Uit die twee problemen vloeit voort dat bijna 50 % van de bepalingen in boek 6 geschrapt en/of verbeterd en/of door andere bepalingen vervangen zouden moeten worden ...

Het tweede probleem is louter technisch: het gekozen wetgevingssysteem, d.w.z. de verwijzing naar de bepalingen voorzien voor de besloten vennootschappen, met uitzonderingen, is erg onpraktisch. Het is soms moeilijk om zeker te weten welke bepalingen effectief van toepassing zijn op coöperaties en dus van dwingend recht zijn. Het probleem doet zich uiteraard niet voor wanneer boek 6 uitdrukkelijk afwijkt van boek 5. Maar wanneer er in boek 6 "een afwijking is van onderhavig boek", d.w.z. dat de afwijking impliciet is, is het niet altijd duidelijk waar de afwijking van de norm, de toepassing van boek 5, begint en waar ze eindigt.

De conclusie van deze analyse is dat de coöperatieve vennootschappen een volledig en autonoom boek 6 verdienen dat alle bepalingen bevat die op hen van toepassing zijn, met inbegrip van een duidelijke vertaling van het 1e, 2e en 3e coöperatieve principe, in plaats van dit weinig praktische en vaak ongepaste systeem met verwijzingen naar bepalingen die bedoeld zijn voor besloten vennootschappen.

De coöperatieve vennootschap is geen belichaming van de besloten vennootschap. Net zoals de andere vennootschapsvormen heeft ook zij nood aan een eigen en een volwaardige juridische omkadering.

3. FORMULERING VAN EEN ALTERNATIEF VOORSTEL VOOR DE ONTWIKKELING VAN HET COÖPERATIEF MODEL: INHOUD VAN BOEK 6 OVER DE COÖPERATIEVE VENNOOTSCHAPPEN EN VAN BOEK 8 OVER DE ERKENNINGEN

Om de tekortkomingen op inhoudelijk en technisch vlak te remediëren, is het alternatief voor de ontwikkeling van het coöperatief model gestoeld op:

- Een expliciete verwijzing naar de identiteit, de waarden en de coöperatieve principes zoals bepaald door de ICA;
- Een inclusieve definitie van de coöperatie om in te spelen op de diversiteit van de huidige en toekomstige varianten van het coöperatief model;
- De integratie van de coöperatieve principes in de wet, en meer in het bijzonder de omzetting van het 1e, 2e en 3e coöperatieve principe zoals bepaald door de ICA;
- De regels met betrekking tot vier specifieke erkenningen:
 - De gewone erkende coöperatieve vennootschap;
 - De erkende coöperatieve vennootschap met sociaal oogmerk;
 - De erkende coöperatieve vennootschap van geassocieerde werknemers;
 - De coöperatieve landbouwvennootschap.

3.1. EEN EXPLICIETE VERWIJZING NAAR DE IDENTITEIT, DE WAARDEN EN DE COÖPERATIEVE PRINCIPES ZOALS BEPAALD DOOR DE ICA

De expliciete verwijzing naar de identiteit, de waarden en de coöperatieve principes zoals bepaald door de ICA zou in de Memorie van Toelichting moeten voorkomen. Voorlopig vermeldt ze op meerdere plaatsen dat de coöperatieve vennootschap voorbehouden is “voor vennootschappen die het coöperatief model promoten” (pagina 10). De toelichting preciseert echter niet over welk coöperatief model het gaat. Op pagina 6 heeft de toelichting het zelfs over “de promotie van een coöperatief model” (we onderstrepen).

We stellen voor om de toelichting op pagina 6 aan te passen, d.w.z. op de plaats waar voor het eerst naar het coöperatief model verwezen wordt, op de volgende manier:

Toelichting p. 6 – 2. Project: drie richtlijnen – 2.1. Eerste richtlijn: een doorgedreven vereenvoudiging. 4. *Beperking van de vennootschapsvormen.*, 4e alinea, de 3e zin als volgt aanpassen en aanvullen:

“De coöperatieve vennootschap (CV) heeft recht op haar oorspronkelijke bijzonderheid, met name de promotie van het coöperatief model zoals omschreven door de Internationale Coöperatieve Alliantie. Zo voldoet de Belgische wet zowel aan aanbeveling nr. 193 (2002) van de Internationale Arbeidsorganisatie (paragraaf 10) als aan de Communicatie van de Europese Commissie van

23.04.2004 (COM (2004) 18 final, paragraaf 3.2.4.), die allebei de staten expliciet verzoeken om de coöperatieve waarden en principes, zoals ze voorkomen in de Verklaring over de coöperatieve identiteit die in 1995 door de Internationale Coöperatieve Alliantie werd aangenomen en gepubliceerd, te vertalen naar hun wetgeving die coöperaties betreft.”

3.2. EEN INCLUSIEVE DEFINITIE VAN DE COÖPERATIE

De definitie die door het voorontwerp wordt voorgesteld, is hernoemen in de Europese Verordening van 22 juli 2003 tot vaststelling van het statuut van de Europese coöperatieve vennootschap, maar die definitie (*“Het voornaamste doel van de coöperatieve vennootschap is om te voldoen aan de noden en/of de ontwikkeling van economische en/of sociale activiteiten van haar aandeelhouders, in het bijzonder door het sluiten van akkoorden met laatstgenoemden voor de levering van goederen of diensten of de uitvoering van werken in het kader van de activiteit die de coöperatieve vennootschap uitoefent of laat uitoefenen”*.) dekt niet de diversiteit van de coöperaties in België, in het bijzonder niet de coöperaties van de tweede graad of bepaalde coöperatieve burgerinitiatieven.

Een coöperatie van de tweede graad stelt haar diensten niet voor aan haar leden, maar aan de vennoten van haar leden, zoals ook voorzien wordt door de Europese Verordening over de Europese Coöperatieve Vennootschap. Een coöperatie van algemeen belang (zoals een ‘burgercoöperatie’) valt buiten het strikte kader zoals het is omschreven omdat ze een specifiek economisch activiteitenmodel wil ontwikkelen. Ze doet dat niet altijd om aan de onmiddellijke eisen van haar leden te voldoen, maar wel voor de noden van bepaalde stakeholders, en dat is wat haar leden willen (dit stemt overeen met hun *ambities*, om de term aan te halen die door de ICA in haar definitie wordt gebruikt).

Daarom stellen wij voor om de definitie te verbreden, wetende dat de wet de hele complexiteit en diversiteit van de coöperatie niet kan omvatten. Vanuit dat oogpunt volstaat een verwijzing in de memorie van toelichting naar de *Verklaring* van de ICA.

De definitie in de wet zou dus zijn:

“Art. 6:1. § 1. Het voornaamste doel van de coöperatieve vennootschap is om te voldoen aan de verwachtingen en de economische, maatschappelijke en culturele noden van haar leden, en/of de leden van haar leden en/of sommige van haar stakeholders, met name om (en zonder dat deze lijst exhaustief is) hen goederen of diensten te leveren, of samen met hen de uitvoering van werken te organiseren in het kader van de activiteit die de coöperatieve vennootschap uitoefent of laat uitoefenen.

§ 2. De coöperatieve vennootschap kan haar hoofddoel ook nastreven door deelname aan een of meerdere andere vennootschappen. De investerings- of financieringsstructuren van de coöperatieve sector kunnen ook de vorm aannemen van een coöperatieve vennootschap.

§ 3. De status van aandeelhouder kan verworven worden zonder aanpassing van de statuten en de aandeelhouders kunnen, binnen de grenzen van de statuten, afzien van het maatschappelijk vermogen en uitgesloten worden van de vennootschap.

§ 4. De statuten kunnen voorzien dat derden die geen leden zijn recht hebben op deelname aan de activiteiten en operaties.

§ 5. Het coöperatieve oogmerk en de waarden van de coöperatieve vennootschap worden gedetailleerd beschreven in de statuten, een huisreglement of een charter.”

Een § 6 over de erkenningen moet nog worden toegevoegd, maar we leggen de inhoud ervan verder uit.

3.3. INTEGRATIE VAN DE COÖPERATIEVE REGELS IN DE WET

Zoals hierboven vermeld, volstaat het om de regels in het 1e, 2e en 3e coöperatieve principe zoals bepaald door de ICA, om te zetten in de wet.

Wat betreft het principe van vrije en vrijwillige toetreding, menen we dat hetgeen voorkomt in het voorontwerp volstaat, op enkele correcties na (die hier niet uitgewerkt hoeven te worden). Het nominatieve karakter van de aandelen wordt bepaald in artikel 5:18 (“De effecten zijn op naam”) en in de bepalingen van artikels 6:1 § 1, 2e alinea, 2e zin, en 6:6 tot 6:12 bevatten, op enkele details na, de coöperatieve leer op dit vlak.

Wat betreft het principe van de democratische zeggingskracht uitgeoefend door de leden, moeten de bepalingen voorzien in het voorontwerp (in de boeken 5 en 6) aangepast worden op twee vlakken:

- Het stemrecht tijdens de algemene vergadering: we stellen voor om de bepalingen die momenteel voorkomen in het KB van 8 januari 1962 over de beperking van het stemrecht toe te voegen.
- De competenties en bevoegdheden van de bestuurders: het voorontwerp verwijst, naar de bepalingen van boek 5; die bepalingen zijn van toepassing op de besloten vennootschappen maar niet op coöperatieve vennootschappen.

Wat betreft het principe van de economische participatie van de leden, stellen we voor om de bepalingen in het voorontwerp aan te vullen met bepalingen in twee domeinen:

- Aandelen die de coöperatieve vennootschap mag uitgeven: in aanvulling op de bepalingen van artikels 6:2 en 6:5, stellen we voor om te voorzien dat coöperatieve vennootschappen geen aandelen zonder stemrecht mogen uitgeven, noch converteerbare obligaties of inschrijvingsrechten, en dat ze geen certificaten met betrekking tot die aandelen mogen uitgeven.
- Nominale waarde van aandelen: de nominale waarde in een coöperatie is op meerdere punten belangrijk. Zo zorgt deze waarde onder andere voor meer transparantie bij aandeelhouders, in het bijzonder in coöperaties met veel leden (soms zelfs tien- of honderdduizenden). Deze waarde kan ook nodig zijn om de waarde van het aandeel te bepalen in geval van uittreding. Er zou een bepaling moeten worden toegevoegd (vergelijkbaar met degene die aanwezig is in de Europese Verordening over de Europese

Coöperatieve Vennootschap) die voorziet dat de statuten de nominale waarde van uitgegeven aandelen door de coöperatieve vennootschap vermelden.

- Vaststellen van een vast bedrag van het eigen vermogen: het is absoluut nodig om het begrip vast kapitaal opnieuw in te voeren. Als dat niet gebeurt, zullen coöperaties, met name in de financiële- en verzekeringssector, die verplicht zijn hun rekeningen op te stellen conform de IFRS, het geheel van hun kapitaal in langetermijnschulden moeten in rekening brengen en in plaats van eigen vermogen, met grote gevolgen voor hun solvabiliteitsratio.
- Toewijzing van resultaten: we stellen voor om bepalingen toe te voegen die de coöperatieve vennootschap verplicht om haar beleid inzake winstverdeling vast te stellen, met inbegrip van de beperking van uitkeringen en de mogelijkheid om een deel van de winst toe te wijzen aan ondeelbare reserves; in elk geval zijn de dividenden beperkt tot een hoogte die door Koninklijk Besluit wordt bepaald, op voorstel van de Nationale Raad voor de Coöperatie.

3.4.ROL VAN DE NATIONALE RAAD VOOR DE COÖPERATIE (NRC) EN INSTELLEN VAN DRIE ERKENNINGEN:

3.4.1. ROL VAN DE NATIONALE RAAD VOOR DE COÖPERATIE (NRC)

Als de coöperatieve principes en regels geïntegreerd zijn in het Wetboek van Vennootschappen, is het niet meer nodig om een erkenning te organiseren door de Nationale Raad voor de Coöperatie die het 'label' van een authentieke coöperatie toekent. De NRC wordt echter (naast een plaats waar officieel advies over het coöperatief model en de coöperaties wordt gegeven) een auditinstantie voor een goede coöperatieve governance. Wij stellen voor dat alle coöperatieve vennootschappen onderworpen worden aan de auditprocedures van de NRC om na te gaan hoe zij de coöperatieve principes respecteren en meer bepaald met betrekking tot diegene die in de statuten, een huisreglement of een charter van de vennootschap vervat zijn. (Zie §5 van de voorgestelde definitie: § 5. "Het coöperatieve oogmerk en de waarden van de coöperatieve vennootschap worden gedetailleerd beschreven in de statuten, een huisreglement of een charter."

3.4.2. DE ERKENNING VAN DE COÖPERATIEVE VENNOOTSCHAP ALS SOCIALE ONDERNEMING

De gewone erkenning kan verhoogd worden naar een erkenning als sociale onderneming. In dat geval bepalen de statuten het volgende:

1° zij heeft hoofdzakelijk tot doel, in het algemeen belang, een positieve maatschappelijke impact te bewerkstelligen op de mens, het milieu of de samenleving;

2° In geval van uitreding of uitsluiting van een vennoot kan de waarde van het scheidingsaandeel nooit hoger zijn dan de waarde bij intrede.

3° dat na vereffening van de passiva en de terugbetaling aan de aandeelhouder van het werkelijk gestorte bedrag, het overschot van de liquidatie een toekenning zal krijgen die het voorwerp van de vennootschap het best benadert.

Deze erkenning laat toe om rekening te houden met de eigenheid van bepaalde projecten die in het kader van een voornamelijk sociale doelstelling spaargeld van de vennoten kunnen mobiliseren. Dat spaargeld kan in tegenstelling tot bij een vzw ingebracht worden als kapitaal en kan er (aan maximaal nominale waarde) ook ooit uitgehaald worden. Indien elk speculatief oogmerk ontbreekt, kan deze erkenning toegang geven tot andere maatregelen (wetgeving op het vrijwilligerswerk) op voorwaarde dat er garanties zijn dat het ideëel oogmerk gevolgd wordt.

3.4.3. DE ERKENDE COÖPERATIEVE VENNOOTSCHAP VAN GEASSOCIEERDE WERKNEMERS

De gewone erkenning kan verhoogd worden naar een erkenning als coöperatieve vennootschap van geassocieerde werknemers als ze voldoet aan volgende voorwaarde. De statuten bepalen het stemrecht zodat de geassocieerde werknemers minstens 50% stemrecht hebben op de algemene vergadering of alleszins de controle over de vennootschap hebben. Dit komt overeen met een vraag van de sector, vooral in Wallonië.

3.4.4. DE COÖPERATIEVE LANDBOUWVENNOOTSCHAP

Een coöperatieve vennootschap kan erkend worden als landbouwonderneming.